

II

Алија Наметак у свом раду „Полемика Богољуба Петрановића с Ђорђом Х. Лазаревићем у „Сарајевском цветнику“ (Библиотекар, бр. 4, Сарајево 1964) на страни 49. каже: „У раздобљу од средине августа 1863. до септембра 1869. радио је у Средњој мушкој школи или касније реалци Богољуб (Теофил) Петрановић, књижевник и скупљач народних умотворина у Босни и Херцеговини“. Овај податак није тачан. Наметак се, вјероватно, повео за Јосипом Милаковићем, који исто тврди у својој књизи „Библиографија народних пјесама“.

Архивски подаци, међутим, показују да је Петрановић дошао у Сарајево 1862. године. У свом писму српској влади од 12. августа 1875. Петрановић каже: „1862. г. одбор српске школе у Сарајеву позове ме за најстаријег учитеља, ја са пламеним одушевљењем одма (курзив је мој — Н. К.) пођем тамо и наставим мој рад, кога сам продужио са повољним успјехом све до м Јула 1869. г.“ (АИИ, XVII/1, 228). У предговору народних пјесама, који је писао у Обровцу 6. јула 1882, Петрановић каже: „Са скупљањем пјесама и обичаја народних бавио сам се у Босни од 1862. до 1869. м. септембра.“ (Архив САНУ, Етн. зб. бр. 64/3—4)

Има још доста података који ово потврђују, али су за ову прилику и ова два довољна.

Дакле, Богољуб (Теофил) Петрановић приспио је у Сарајево 1862. године, највјероватније у јесен, кад се школе отварају.

Новак Килибарда

САСТАНАК КЊАЗА НИКОЛЕ И МУСТАФА-ПАШЕ 1872. ГОД.

На црногорско-турској граници, а посебно оној према Албанији, постојало је много неријешених проблема, нарочито имовинске природе, па је тамо стање било увијек затегнуто и долазило је до честих инцидената. У том погледу врло осјетљиве тачке биле су Кучи и Веље и Мало брдо. Послије разграничења Црне Горе и Турске, 1859. године, предузиман је низ корака да се постојећи проблеми ријеше. Тако су формиране мјешовите пограничне комисије, одржавани су састанци истажнутих црногорских и турских представника, црногорске мисије су ишле у Цариград итд.¹ Сви ови кораци су давали извјесне резултате, али проблеми нијесу до краја рјешавани, па су се инциденти стално понављали, а напоредо с њима и напори да се они пријатељски рјешавају и по могућности — избјегну. Током 1871. и почетком 1872. било је много таквих инцидената. Због тога је дошло до

¹ Види мој чланак: Црногорско-турски погранични проблеми и Пламенчева мисија у Цариграду 1866. Историјски записи, 2, 1963.

једног састанка књаза Николе са скадарским гувернером Мустафа-пашом, који је почетком 1872. године посјетио Цетиње. Састанак на Цетињу прошао је у врло пријатељској атмосфери и Мустафа-паша је био, изгледа, врло издашан у разним обећањима. Али и поред свега тога, овај састанак није дао очекиване резултате, јер се Мустафа-паша касније није држао својих обећања.

О свему томе француски консул у Скадру поднио је извјештај који у прилогу објављујемо.

Др Димо Вујовић

Извјештај гласи:

„Посјета коју је наш генерални гувернер учинио књазу Николи, измјена куртоазних изјава и дарови који су међу њима извршени, најзад свечана увјеравања која нам је генерални гувернер дао послје његовог повратка у Скадар, наводили су нас доиста да вјерујемо да су све тешкоће које су у посљедње вријеме постојале на граници црногорској биле стварно уклоњене и да ће у будуће владати изврсни односи између Књажевине и скадарскога Валије. Међутим, новости које су нам послје тога приспјеле са Цетиња, јављају нам о противном и „Црногорац“ констатује са жалошћу „да се турско-црногорско питање поново вратило у своје *првобитно стање*“, тј. да до пријатељској рјешенја неријешених питања, за које се говорило да је постигнуто, није уопште дошло. Овај лист нас такође обавјештава да је Његова Свјетлост поновила својим поданицима забрану да прелазе границу на овом мјесту и да до нове наредбе не смију имати везе са становницима Спужа и Подгорице.

Изгледа да је, за вријеме разговора на Цетињу, наш Валија, саглашавајући се увијек са књазом и одобравајући све и без ограничења, обећавао Његовој Свјетлости златна брда и долине, али се послје добро чувао да то изврши. Међу овим обећањима најзначајнија би била: ревизија и регулисање свих афера или сукоба који су се десили на овој граници послје 1862; установљавање једне сталне мјешовите комисије у Подгорици, да суди одмах деликте који би у будуће избили; исплата одштете од стране Високе порте за илегално посједовање села Момче за вријеме шест или седам година и, најзад, закључивање са Црном Гором телеграфске и поштанске конвенције. Међутим, пошто је стигао у Подгорицу, Мустафа-паша није хтио да се заузме, осим за пријатељско рјешавање оних случајева који су се ту скоро догодили. Али, што се тиче других питања, он је изјавио црногорским делегатима да уопште за њих није компетентан, пошто му Висока порта у вези са тим није дала потребна пуномоћја. Послје ове изјаве црногорски делегати су сматрали да треба да напусте Подгорицу, али неколико дана послје повратка Мустафа-паше у Скадар, ађутант књаза Николе, г. Станко Радоњић,

дође и донесе једно писмо којим је Његова Свјетлост подсјетила нашег Валију на његова обећања и предлагала му да обнови преговоре. Немогуће ми је било да сазнам какав је био одговор овог посљедњег на књажево писмо, јер је г. Станко Радоњић одмах отпутовао не дајући нам никакво обавјештење. Ипак има мјеста да се вјерује да је Мустафа-паша не само све одбио него да је ставио на тапет претензије Високе порте, која поново потражује право власништва на горе поменуто село Момче, а које је 1867. било уступљено Црној Гори послѣ једне анкете наређене од Исмаил-паше, како је то обавијештен департаман извјештајем г. Емила Вијета од 30. априла 1867. (политичко одјељење бр. 149).

Овај негативни резултат преговора предузетих од Мустафа-паше лично не може говорити у корист овог посљедњег. Очигледно је да је наш генерални гувернер далеко од тога да има срећну руку, јер од његовог доласка у Скадар није било могуће са успјехом обавити ни најмању ствар и свугдје, и увијек компромитује своју власт и према томе интересе Султанове владе. Али какву је потребу имао он, уосталом, да иде на Цетиње и, нарочито, да ступа у преговоре, а да није за то опуномоћен од своје владе.

Надам се, уосталом, да ћу бити у стању, господине Министре, да вам сљедећом поштом доставим потпуније детаље о читавој овој ствари, јер сам послао на Цетиње једног посебног агента консула, има више од недјељу дана, да тамо тражи обавјештења, али до сада се још није вратио, вјероватно због слабог времена које влада на језеру.²

² АМАЕ, Т. С. 1872, фол. 380—383, Скадар 11. фебруара 1872.